Odborná latinská terminologie

Anotace předmětu:
Předmět je koncipován jako teoretický. Seznamuje studenty s latinskou gramatikou a terminologií. Studenti získají základy latinského jazyka potřebné pro studium odborných předmětů a pro budoucí povolání. Základní znalost odborné latiny výrazně napomáhá pochopení odborného zdravotnického jazykového projevu.

Garant předmětu:
Mgr. Magdaléna Jacková, Ph.D.

1 Latinská výslovnost, délka slabik a přízvuk

V našich zemích obvykle používáme tzv. **středověkou výslovnost**, která až na výjimky odpovídá grafickému zápisu. Existují ovšem i jiné způsoby výslovnosti: některé národy přizpůsobují latinskou výslovnost svému jazyku, používat se může i tzv. **restituovaná výslovnost**. Stejně jako čeština rozlišuje latina **dlouhé** a **krátké samohlásky**. Délka samohlásek může být významotvorná, někdy rozlišuje gramatické tvary a důležitá je také pro **přízvuk**.

1.1 Výslovnost dvojhlásek

V latině se vedle jednoduchých samohlásek vyskytují tzv. dvojhlásky ***ae*** a ***oe.*** Obě tyto dvojhlásky se vyslovují jako **dlouhé é**.
aegrōtus – *égrótus* – nemocný
oedēma – *édéma* – otok

V případě, že je **e** v uvedených dvojhláskách **označeno dvojtečkou** nebo **vodorovnou čárkou**, nejedná se o dvojhlásku a vyslovují se obě samohlásky.
aër – *áér* – vzduch
poēta – *poéta* – básník

1.2 Výslovnost souhlásek

Latinské souhlásky se většinou vyslovují stejně jako české. Případy, kdy je výslovnost odlišná, jsou následující:

c – se vyslovuje jako **c, následuje-li** za ním samohláska **e** (včetně dvojhlásek **ae, oe**) nebo **i/y**.
cellula – *celula* – buňka
caelum – *célum* – nebe
coeliacus – *célijakus* – břišní
circum – *cirkum* – kolem
coccyx – *kokcígz* – kostrč

V ostatních případech (**následuje-li** za ním **souhláska**, samohláska **a, o, u** nebo stojí-li c **na konci slova**), se vyslovuje jako **k**.
crānium – *kránium* – lebka
cavum – *kavum* – dutina

cor – *kor* – srdce
cum – *kum* – s
lac – *lak* – mléko

s – se většinou vyslovuje jako **z** v těchto případech:

Stojí-li **mezi dvěma samohláskami**
nāsus – *názus* – nos

Stojí-li **mezi souhláskou a** samohláskou **m, n, l** nebo **r**.
plasma – *plazma* – tekutina
mēnsis – *ménzis* – měsíc
pulsus – *pulzus* – puls
cursus – *kurzus* – běh

V ostatních případech se obvykle vyslovuje jako **s**.
septem – *septem* – sedm
respīrātiō – *respírácijó* – dýchání
dēns – *déns* – zub

di, ti, ni – Slabiky di, ti, ni se vyslovují tvrdě: **dy, ty, ny**.
medicīna – *medycína* – lékařství
continuus – *kontynuus* – trvalý, souvislý
animal – *anymal* – živočich
ti – Slabika ti se před samohláskami čte jako **ci**.
operātiō – *operácijó* – operace
insufficientia – *insuficijencia* – nedostatečnost

Slabika ti se **i před samohláskami** čte jako **ty** v těchto případech:

Stojí-li před ní s nebo **x**:
ōstium – *óstyjum* – ústí
mixtiō – *mixtyjó* – směs
V případě, že **je v ní dlouhé ī**:
tōtīus – *tótýjus* – genitiv singuláru od slova tōtus – celý.

V **řeckých slovech**:
Miltiadēs – *Miltijadés* – Miltiadés (řecké jméno)
ex – před samohláskou se většinou čte jako **egz**.
exemplum – *egzemplum* – příklad
qu, ngu – skupiny qu a ngu se **před samohláskou** vyslovují jako **kv, gv**.
aqua – *akva* – voda
lingua – *lingva* – jazyk
quīnque – *kvínkve* – pět
ph – vyslovuje se jako **f**.
typhus – *tyfus* – tyf

phagocytus – *fagocitus* – fagocyt

1.3 Jiné způsoby výslovnosti

Existují i jiné způsoby latinské výslovnosti. V některých zemích se latina vyslovuje **podle pravidel výslovnosti příslušného jazyka**. Např. jméno Cicero, které my čteme „cicero“, vyslovují Italové „čičero“, Francouzi „sisero“ a Angličané „siserou“.
Můžeme se setkat také s tzv. **restituovanou výslovností**, kterou Římané používali až do konce klasické doby. Ta se v mnoha ohledech blíží řečtině.

Nejvýraznější odlišnosti od středověké výslovnosti jsou tyto:
C se vždy vyslovuje jako **k** (Cicero – *Kikero*)
Ti se vždy vyslovuje jako **ti** (operātiō – *operátijó*)
Ae, oe se vyslovuje **ai, oi** (aegrōtus – *aigrótus*)
V se vyslovuje jako obouretné, tedy jako anglické **w** (vīta - *wíta* – život)

1.4 Slabiky dlouhé přirozeně

Latinské slabiky mohou být dlouhé **přirozeně** nebo **polohou**.
Slabika je **dlouhá přirozeně**, pokud **obsahuje dlouhou samohlásku** nebo **dvojhlásku**.

fēmina – *fémina* – žena
frāctūra – *fráktúra* – zlomenina
lagoena – *lagéna* – lahvička

Přirozeně dlouhé slabiky se v učebnicích latiny **označují vodorovnou čárkou nad písmenem**: ā ē ī ō ū.
V **běžném latinském textu** se obvykle **neuvádějí**.

1.5 Slabiky dlouhé polohou

Slabika je **dlouhá polohou**, pokud v ní **za krátkou samohláskou následuje skupina alespoň dvou souhlásek** nebo **x**, které je také chápáno jako dvě souhlásky (k, s). V běžné řeči a v próze se taková slabika čte jako krátká, její délka má význam pro přízvuk, což hraje důležitou roli zejména v poezii.
collum – krk
septem – sedm
īnstrū**men**tum – přístroj

1.6 Latinský přízvuk

U **dvojslabičných slov** je přízvuk **vždy na první slabice**, bez ohledu na její délku.
femur – stehenní kost
gutta – kapka
vēna – žíla

U **trojslabičných** a **víceslabičných slov** záleží na **délce předposlední slabiky**.
Je-li **předposlední slabika dlouhá**, ať přirozeně, nebo polohou, je **přízvuk na ní**.
col**lā**psus – zhroucení

ligā**men**tum – vaz

Je-li **předposlední slabika krátká**, je **přízvuk na 3. slabice od konce** bez ohledu na její délku.
mūsculus – sval
un**de**cimus – jedenáctý

2 Základní gramatické termíny
2.1 Substantivum, adjektivum, rod, číslo, deklinace
2.2 Latinské pády

2 Základní gramatické termíny

Pro práci s učebnicemi latiny je nutné znát některé základní odborné termíny. Protože se zde budeme zabývat převážně jen podstatnými a přídavnými jmény, uvádím pouze terminologii vztahující se k těmto slovním druhům.

2.1 Substantivum, adjektivum, rod, číslo, deklinace

Podstatné jméno se v latinské terminologii nazývá **substantivum**, přídavné jméno **adjektivum**.
Stejně jako v češtině, i v latině rozlišujeme u substantiv a adjektiv trojí **rod** a dvojí **číslo**.

Rod rozlišujeme **mužský** (**masculinum**), **ženský** (**femininum**) a **střední** (**neutrum**). Rod substantiva v češtině nemusí souhlasit s jeho rodem v latině, je proto nutné se ho u každého slovíčka naučit. Znalost rodu je důležitá zejména při spojování podstatných a přídavných jmen – tvar adjektiva totiž často závisí na rodu substantiva.

Číslo rozlišujeme **jednotné** (**singulár**) a **množné** (**plurá**l).
Latinská substantiva se dělí do **pěti deklinací**, tedy typů skloňování. Příslušnost k deklinaci se určuje podle koncovky genitivu singuláru (2. pádu jednotného čísla).

Do **1. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku –**ae**
Do **2. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **ī**
Do **3. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **is**
Do **4. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **ūs**
Do **5. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **ēī**

Latinská adjektiva se skloňují podle 1., 2. nebo 3. deklinace. Skloňování adjektiv a jejich zařazování do deklinací je podrobněji vysvětleno v příslušných kapitolách.

2.2 Latinské pády

Latina rozlišuje **6 pádů**. Významově většinou odpovídají českým pádům, ptáme se na ně tedy stejnými pádovými otázkami. Pouze latinský 6. pád vyjadřuje český 6. i 7. pád. Odlišné pádové vazby než v češtině jsou také u předložek (viz příslušná kapitola).

V odborné terminologii mají latinské pády tyto názvy:

1. pád – **nominativ** (z lat. nōmen = jméno; tento pád pojmenovává)
2. pád – **genitiv** (z lat. genus = rod; tento pád přiřazuje substantivum k rodu, druhu)
3. pád – **dativ** (z lat. dāre = dávat; stejně jako v češtině se pojí se 3. pádem, dávat komu, čemu)
4. pád – **akuzativ** (z lat. accusāre = obžalovat; stejně jako v češtině se pojí se 4. pádem, obžalovat koho, co)
5. pád – **vokativ** (z lat. vocāre = volat; stejně jako v češtině 5. pádem oslovujeme, voláme)
6. pád – **ablativ** (etymologie je tu složitější, souvisí s předložkou ab, která označuje odluku a pojí se s tímto pádem)

Vokativ je až na jednu skupinu slov vždy shodný s nominativem. Protože ho navíc v lékařské terminologii prakticky nevyužijeme, uvádíme tento pád pouze v seznamech koncovek jednotlivých deklinací, nikoli v příkladech skloňování konkrétních slov.

3 Substantiva 1. deklinace

3.1 Obecný úvod do latinského skloňování

Jak už bylo uvedeno, latinská substantiva se dělí podle pádových koncovek do 5 deklinací. Pro **zařazení do příslušné deklinace** je rozhodující koncovka **genitivu singuláru**. Ve **slovníkovém zápisu** je proto kromě **nominativu singuláru** vždy uvedená také koncovka **genitivu singuláru** a **rod** substantiva.

Slovo gutta např. najdeme ve slovníku zapsané takto:
gutta, ae f. – kapka.

Ze zápisu vyčteme, že toto substantivum má v **genitivu singuláru** koncovku -**ae**, skloňuje se tudíž podle **1. deklinace**, a je **ženského rodu** (f. = femininum).

Ze slovníkového zápisu slova
tumor, ōris m. – nádor
zjistíme, že toto substantivum má v **genitivu singuláru** koncovku – **is**, skloňuje se tudíž podle **3. deklinace**, a je **mužského rodu** (m. = masculinum).

A konečně ve slovníkovém zápisu slova
īnstrumentum, ī n. – nástroj
vidíme, že toto substantivum má v **genitivu singuláru** koncovku –**ī**, skloňuje se tudíž podle **2. deklinace**, a je **středního rodu** (n. = neutrum).

Kromě zařazení substantiva do správné deklinace má genitiv singuláru pro skloňování ještě jeden zásadní význam **Odtržením koncovky tohoto pádu** totiž získáme **kmen substantiva**, k němuž potom přidáváme další pádové koncovky podle příslušné deklinace.

U substantiv 1. a 2. deklinace lze kmen většinou poznat již z nominativu singuláru. Např. genitiv singuláru od slova gutta zní guttae. Odtrhneme-li koncovku –ae, získáme kmen gutt- . Při skloňování substantiva pak koncovky přidáváme k tomuto kmeni, skloňujeme tedy gutta, guttae, guttae, guttam atd.
Jindy, především u substantiv 3. deklinace, se kmen obvykle od nominativu singuláru liší. Např. genitivu singuláru od slova caput – hlava zní capitis. Odtrhneme-li koncovku genitivu

singuláru –is, získáme kmen capit-. Při skloňování substantiva pak koncovky přidáváme k tomuto kmeni, skloňujeme tedy caput, capitis, capitī atd.

Pro **správně skloňování** je tedy důležité naučit se **slovníkový tvar celý**! Tvar **genitivu singuláru** je zásadní pro určení deklinace (tj. **jaké pádové koncovky používat**) i pro **utvoření kmene** (tj. **k čemu tyto koncovky připojovat**). **Rod** je u substantiv důležitý pro **skloňování neuter**, která mají některé koncovky odlišné, a především pro **skloňování adjektiv** (viz dále).

3.2 Skloňování substantiv 1. deklinace

Podle **1. deklinace** se skloňují substantiva, která mají **v genitivu singuláru** koncovku **–ae**. Nominativ singuláru je zakončený téměř vždy na –a, kromě několika řeckých slov, většinou jmen, která končí na –ēs. Hláska a je vůbec pro 1. deklinaci typická, vyskytuje se ve většině pádových koncovek.
Jako **vzor** pro substantiva **1. deklinace** použijeme slovo **vēna, ae f. = žíla**
Většina substantiv **1. deklinace** jsou **feminina**, existují však i výjimky (poēta. ae m. = básník).

Odtržením koncovky genitivu singuláru získáme kmen, k němuž přidáváme u substantiv **1. deklinace** tyto **koncovky**:

Singulár	Plurál
1. – a 2. – ae 3. – ae 4. – am 5. – a 6. – ā	1. – ae 2. – ārum 3. – īs 4. – ās 5. – ae 6. – īs

Slovo **vēna** se tedy skloňuje tímto způsobem:

Singulár	Plurál
1. vēna 2. vēnae 3. vēnae 4. vēnam 6. vēnā	1. vēnae 2. vēnārum 3. vēnīs 4. vēnās 6. vēnīs

Pro všechna **substantiva** všech **deklinací** platí tato dvě pravidla:
1) **Nominativ singuláru** a **vokativ singuláru** jsou **stejné** (výjimkou jsou pouze některá substantiva 2. deklinace, viz níže).
2) **Dativ plurálu** a **ablativ plurálu** mají vždy **stejnou koncovku**.

3.3 Základní substantiva 1. deklinace

anōmalia, ae f. – odchylka, nepravidelnost
anūria, ae f. – zástava vylučování moči, anurie
aorta, ae f. – srdečnice

aqua, ae f. – voda
artēria, ae f. – tepna
bradycardia, ae f. – zpomalená srdeční činnost
cellula, ae f. – buňka
clāvicula, ae f. – klíční kost
columna, ae f. – sloup, pilíř
columna vertebrārum – páteř, dosl. sloup obratlů
costa, ae f. – žebro
coxa, ae f. – kyčel
fēmina, ae f. – žena
fībula, ae f. – kost lýtková
forma, ae f. – tvar, podoba
formula, ae f. – pravidlo, předpis (složení léku)
frāctūra, ae f. – zlomenina
gangraena, ae f. – sněť
glandula, ae f. – žláza
haemorrhagia, ae f. – krvácení
herba, ae f. – nať, rostlina
hernia, ae f. – kýla
hypotrophia, ae f. – podvýživa, omezení vzrůstu
influenza, ae f. – chřipka
insufficientia, ae f. – nedostatečnost, selhání činnosti
lingua, ae f. – jazyk
mamma, ae f. – prs, prsní žláza
māteria, ae f. – hmota, látka
maxilla, ae f. – horní čelist
medicīna, ae f. – lékařství, lék
medulla, ae f. – dřeň, mícha
membrāna, ae f. – blána
memoria, ae f. – paměť
nātūra, ae f. – příroda, přirozenost
orbita, ae f. – očnice
pilula, ae f. – pilulka
placenta, ae f. – plodové lůžko
pneumonia, ae f. – zápal plic
porta, ae f. – průchod, brána
prīmipara, ae f. – prvorodička
pulpa, ae f. – dřeň, dužnina
rētina, ae f. – sítnice
ruptūra, ae f. – trhlina, prasklina, roztržení
scapula, ae f. – lopatka
scarlatīna, ae f. – spála
scatula, ae f. – krabička
spīna, ae f. – trn, hřeben, hrana
substantia, ae f. – hmota, látka
sūtūra, ae f. – šev, steh
tabula, ae f. – deska, stůl
tachycardia, ae f. – zrychlená srdeční činnost
therapia, ae f. – léčba

tībia, ae f. – holenní kost
valva, ae f. – chlopeň
valvula, ae f. – chlopeň
variola, ae f. – neštovice
vēna, ae f. – žíla
vertebra, ae f. – obratel
vēsīca, ae f. – měchýř
via, ae f. – cesta

4 Substantiva 2. deklinace

4.1 Substantiva 2. deklinace - úvod

Podle **2. deklinace** se skloňují substantiva, která mají **v genitivu singuláru** koncovku **–ī**. Charakteristickou samohláskou 2. deklinace je o.

Substantiva **2. deklinace** jsou **převážně maskulina a neutra** (nervus, ī m. – nerv; magister, magistrī m. – učitel; exemplum, ī n. – příklad). Existují však i **feminina 2. deklinace**, např. alvus, ī f. – břicho, humus, ī f. – půda. Feminina jsou také některá slova odvozená z řečtiny, např.: periodus, ī f. – období, perioda, methodus, ī f. – metoda aj. Feminina 2. deklinace **se skloňují stejně jako maskulina**.

4.2 Skloňování substantiv 2. deklinace – maskulina

Maskulina 2. deklinace končí v **nominativu singuláru** na **–us, -ir** nebo **–er**.
Jako **vzor pro maskulina 2. deklinace** použijeme slova **nervus, ī m. – nerv** a **cancer, cancrī m. – rakovina**.

Odtržením koncovky genitivu singuláru získáme kmen, k němuž přidáváme u **maskulin 2. deklinace** tyto **koncovky**:

Singulár	Plurál
1. – us, er	1. – ī
2. – ī	2. – ōrum
3. – ō	3. – īs
4. – um	4. – ōs
5. – e, er	5. – ī
6. – ō	6. – īs

Slovo nervus se tedy skloňuje tímto způsobem:

Singulár	Plurál
1. nervus	1. nervī
2. nervī	2. nervōrum
3. nervō	3. nervīs
4. nervum	4. nervōs
6. nervō	6. nervīs

Vidíme, že **některé pádové koncovky** jsou zcela **stejné**, jako u **1. deklinace** (**dativ a ablativ plurálu**).
Jiné se liší pouze **tím**, že tam, kde je u **1. deklinace** „ženská“ samohláska **a**, je v **2. deklinaci** „mužské“ **o** nebo **u**.

Týká se to těchto pádů:
akuzativ singuláru: vēn**am** x nerv**um**
ablativ singuláru: vēn**ā** x nerv**ō**
genitiv plurálu: vēn**ārum** x nerv**ōrum**
akuzativ plurálu: vēn**ās** x nerv**ōs**

U **substantiv** zakončených v nominativu singuláru na **–er** obvykle **v kmeni mizí hláska e**. Kmen od slova cancer, cancrī m. – rakovina tedy zní cancr-. Slovo se pak skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. cancer 2. cancrī 3. cancrō 4. cancrum 5. cancrō	1. cancrī 2. cancrōrum 3. cancrīs 4. cancrōs 6. cancrīs

4.3 Skloňování substantiv 2. deklinace – neutra

Neutra 2. deklinace většinou končí v **nominativu singuláru** na **–um**. K výjimkám patří slova vīrus, ī n. – jed, nakažlivá látka, vir a vulgus, ī n. – lid.

Jako **vzor** po **neutra 2. deklinace** použijeme slovo **exemplum, ī n. – příklad**.

Pro **všechna neutra všech deklinací** platí tato **dvě pravidla**:
1) **Nominativ**, **akuzativ** a **vokativ** jsou vždy **stejné**.
2) **Nominativ**, a tudíž i **akuzativ** a **vokativ plurálu** končí u všech neuter všech deklinací na **–a**.
V ostatních pádech mají neutra koncovky příslušné deklinace.

Neutra 2. deklinace tedy mají tyto **pádové koncovky**:

Singulár	Plurál
1. – um, (-us) 2. – ī 3. – ō 4. – um, (-us) 5. – um, (-us) 6. – ō	1. – a 2. – ōrum 3. – īs 4. – a 5. – a 6. – īs

Slovo exemplum – příklad se tedy skloňuje tímto způsobem:

Singulár	Plurál
1. exemplum 2. exemplī	1. exempla 2. exemplōrum

3. exemplō 4. exemplum 6. exemplō	3. exemplīs 4. exempla 6. exemplīs

Slovo vīrus se bude skloňovat podle stejných pravidel:

Singulár	Plurál
1. vīrus 2. vīrī 3. vīrō 4. vīrus 6. vīrō	1. vīra 2. vīrōrum 3. vīrīs 4. vīra 6. vīrīs

Rozdíly ve skloňování maskulin a neuter 2. deklinace si ukážeme na slovech: humerus, ī m. – pažní kost a sternum, ī n. – hrudní kost. Rozdílné koncovky jsou zvýrazněny:

1. humer**us** x stern**um** 2. humerī - sternī 3. humerō - sternō 4. humerum - sternum 6. humerō - sternō	1. humer**ī** x stern**a** 2. humerōrum - sternōrum 3. humerīs - sternīs 4. humer**ōs** x stern**a** 6. humerīs - sternīs

4.4 Základní substantiva 2. deklinace

alimentum, ī n. - jídlo, potrava
antibioticum, ī n. – antibiotikum
ātrium, iī n. – síň, předsíň
auxilium, iī n. – pomoc
calculus, ī m. – kámen, kamínek
cancer, cancrī m. – rakovina
capitulum, ī n. – hlavička
cavum, ī n. – dutina
cerebrum, ī n. – mozek
cibus, ī m. – jídlo, pokrm
circulus, ī m. – kruh
collum, ī n. – krk
corpusculum, ī n. – tělísko
crānium, iī n. – lebka
digitus, ī m. – prst
discus, ī m. – kotouč, disk
dorsum, ī n. – hřbet, záda
endocardium, iī n. – srdeční nitroblána
erythrocytus, ī m. – červená krvinka
extractum, ī n. – výtažek, extrakt
humerus, ī m. – kost pažní
icterus, ī m. – žloutenka

intestīnum, ī n. – střevo
leucocytus, ī m. – bílá krvinka
ligāmentum, ī n. – vaz
locus, ī m. – místo
manubrium, iī n. – rukověť, držadlo
medicāmentum, ī n. – lék, léčivo
medicus, ī m. – lékař
membrum, ī n. – úd, končetina
morbus, ī m. – nemoc
mūsculus, ī m. – sval
nāsus, ī m. – nos
neonātus, ī m. – novorozenec
nucleus, ī m. – jádro
numerus, ī m. – číslo, počet
oculus, ī m. – oko
perīculum, ī n. – nebezpečí
phagocytus, ī m. – fagocyt
principium, iī n. – začátek, vznik, základ
rāmus, ī m. – větev
receptum, ī n. – předpis, recept
rēctum, ī n. – konečník
remedium, iī n. – lék, léčivý prostředek
scalpellum, ī n. – skalpel
sceletum, ī n. – kostra, skelet
sēptum, ī n. – přepážka
signum, ī n. – znamení, příznak
spatium, iī n. – prostor, mezera
sternum, ī n. – hrudní kost
terminus, ī m. – hranice, konec, význam (termínú)
thrombocytus, ī m. – krevní destička, trombocyt
thrombus, ī m. – sražená krev v cévě, trombus
trepanum, ī n. – vrták
tūberculum, ī n. – hrbolek, vyvýšenina
typhus, ī m. – tyf
unguentum, ī n. – mast
uterus, ī m. – děloha
venēnum, ī n. – jed
ventriculus, ī m. – žaludek
vir, virī m. – muž
vīrus, ī n. – jed, nákazová látka, vir
vitium, iī n. – vada, chyba

5 Adjektiva podle 1. a 2. deklinace

5.1 Úvod do latinských adjektiv

Latina rozlišuje **tři typy adjektiv**: **trojvýchodná**, **dvojvýchodná** a **jednovýchodná**.

Trojvýchodná adjektiva mají **v nominativu singuláru pro každý rod jiný tvar**:

bonus, a, um – dobrý. Tvar **bonus** se tedy přidává k **masculinům** (medicus bonus – dobrý doktor), **bona** k **femininům** (fēmina bona – dobrá žena), **bonum** k **neutrům** (īnstrumentum bonum – dobrý přístroj). Trojvýchodná adjektiva odpovídají českým přídavným jménům tvrdým (vzor mladý, á, é).

Dvojvýchodná adjektiva mají **v nominativu singuláru jeden společný tvar** pro **maskulina** a **feminina**, **druhý** pro **neutra**:
omnis, e – každý, všechen. Tvar **omnis** se přidává **k maskulinům a femininům** (omnis homō – každý člověk, omnis fēmina – každá žena), tvar **omne k neutrům** (omne corpus – každé tělo). V češtině se dvojvýchodná adjektiva nevyskytují.

Jednovýchodná adjektiva mají **v nominativu singuláru jeden tvar pro všechny rody**. latēns, latentis (gen. sg.) – skrytý: īnflammātiō latēns – skrytý zánět, morbus latēns – skrytá nemoc, signum latēns – skrytý příznak. Jednovýchodná adjektiva odpovídají českým přídavným jménům měkkým (vzor jarní).

5.2 Skloňování adjektiv podle 1. a 2. deklinace

Adjektiva skloňovaná **podle 1. a 2. deklinace** jsou vždy **trojvýchodná**. V **nominativu singuláru** jsou zakončena na **-us, -a, -um** nebo **-er, -a, -um**.
hūmānus, a, um – lidský
dexter, tra, trum – pravý

Adjektivum přiřazujeme k substantivu na základě rodu substantiva. První tvar adjektiva podle 1. a 2. deklinace patří k **maskulinům** a **skloňuje se jako maskulina 2. deklinace**.
mūsculus hūmānus – lidský sval

Singulár	Plurál
1. mūsculus hūmānus 2. mūsculī hūmānīī 3. mūsculō hūmānō 4. mūsculum hūmānum 6. mūsculō hūmānō	1. mūsculī hūmānī 2. mūsculōrum hūmānōrum 3. mūsculīs hūmānīs 4. mūsculōs hūmānōs 6. mūsculīs hūmānīs

Druhý tvar adjektiva podle 1. a 2. deklinace patří k **femininům** a skloňuje se podle **1. deklinace**.
aorta hūmāna – lidská aorta

Singulár	Plurál
1. aorta hūmāna 2. aortae hūmānae 3. aortae hūmānae 4. aortam hūmānam 6. aortā hūmānā	1. aortae hūmānae 2. aortārum hūmānārum 3. aortīs hūmānīs 4. aortās hūmānās 6. aortīs hūmānīs

Třetí tvar adjektiva podle 1. a 2. deklinace patří k **neutrům** a skloňuje se jako **neutra 2. deklinace**.
cerebrum hūmānum – lidský mozek

Singulár	Plurál
1. cerebrum hūmānum 2. cerebrī hūmānī 3. cerebrō hūmānō 4. cerebrum hūmānum 6. cerebrō hūmānō	1. cerebra hūmāna 2. cerebrōrum hūmānōrum 3. cerebrīs hūmānīs 4. cerebra hūmāna 6. cerebrīs hūmānīs

Na rozdíl od češtiny se tedy v latině stává, že adjektivum a substantivum mají ve všech pádech stejné koncovky. Zdaleka to však neplatí pokaždé. **Adjektivum se musí se substantivem shodovat v rodě, pádě a čísle, nikoli však v deklinaci**. Např. slovo periodus, ī (období) patří do 2. deklinace, je však ženského rodu. Chceme-li ho spojit s adjektivem criticus, a, um (rozhodný, kritický), musíme zvolit tvar critica, který patří k femininům. Periodus se tedy skloňuje podle 2. deklinace, critica podle 1. deklinace.

Singulár	Plurál
1. period**us** critic**a** 2. period**ī** critic**ae** 3. period**ō** critic**ae** 4. period**um** critic**am** 6. period**ō** critic**ā**	1. period**ī** critic**ae** 2. period**ōrum** critic**ārum** 3. period**īs** critic**īs** 4. period**ōs** critic**ās** 6. period**īs** critic**īs**

5.3 Základní adjektiva podle 1. a 2. deklinace

acūtus, a, um – akutní, prudce probíhající
adultus, a, um – dospělý
aegrōtus, a, um – nemocný
anatomicus, a, um – anatomický
angustus, a, um – úzký
apertus, a, um – otevřený
artēriōsus, a, um – tepenný
benignus, a, um – nezhoubný
bīlifer, era, erum – žlučovodný
bilobātus, a, um – dvojlaločný
bonus, a, um – dobrý
certus, a, um – určitý, jistý
ceter, a, um – ostatní
coāgulātus, a, um – sražený
compositus, a, um – složený
congenitus, a, um – vrozený

continuus, a, um – trvalý, souvislý
convulsīvus, a, um – křečovitý
criticus, a, um – rozhodný, kritický
cutāneus, a, um – kožní
dexter, tra, trum – pravý
diūrēticus, a, um – močopudný, podporující činnost ledvin
dubius, a, um – pochybný, nejistý
dūrus, a, um – tvrdý
externus, a, um – vnější
extrāuterīnus, a, um – mimoděložní
frigidus, a, um – chladný
glutēus, a, um – hýžďový
histologicus, a, um – vztahující se k tkáni, histologický
hūmānus, a, um – lidský
hūmidus, a, um – vlhký
chirūrgicus, a, um – chirurgický
chronicus, a, um – chronický, vleklý
incarcerātus, a, um – uvězněný, uskřinutý
hernia incarcerāta – uskřinutá kýla
incertus, a, um – neurčitý, nejistý
incomplētus, a, um – neúplný
īnfectiōsus, a, um – infekční, nakažlivý
īnfimus, a, um – nejnižší, nejdolejší
infirmus, a, um – nepevný
integer, gra, grum – neporušený, úplný
internus, a, um – vnitřní
interosseus, a, um – mezikostní
intimus, a, um – nejvnitřnější
intrāvēnōsus, a, um - nitrožilní, do žíly
laesus, a, um – poškozený, porušený
lātus, a, um – široký
longus, a, um – dlouhý
magnus, a, um – velký
malignus, a, um – zhoubný
malus, a, um – zlý, špatný
māximus, a, um – největší
membrānāceus, a, um – blanitý, opatřený blanou
minimus, a, um – nejmenší
molestus, a, um – obtížný, těžký
multus, a, um – mnohý
necessārius, a, um – nutný
neglectus, a, um – zanedbaný
novus, a, um – nový
oblongātus, a, um – prodloužený
obscūrus, a, um – temný, tmavý
occultus, a, um – skrytý
opticus, a, um – zrakový, optický
optimus, a, um – nejlepší
osseus, a, um – kostní, kostěný

palliatīvus, a, um – zmírňující potíže, ale neodstraňující příčinu nemoci, paliativní
periculōsus, a, um – nebezpečný
perniciōsus, a, um – zhoubný
pessimus, a, um – nejhorší
postrēmus, a, um – poslední
profundus, a, um – hluboký
progressīvus, a, um – postupující, progresivní
prōvectus, a, um – pokročilý
proximus, a, um – nejbližší
rārus, a, um – řídký, vzácný
rēctus, a, um – přímý
sānātus, a, um – vyléčený, uzdravený
sinister, tra, trum – levý
subcutāneus, a, um – podkožní
suprēmus, a, um – nejvyšší, nejzazší
thōrācicus, a, um – hrudní
thyreoīdeus, a, um – štítný, týkající se štítné žlázy
tōtus, a, um – celý
trilobātus, a, um – trojlaločný
tūberculōsus, a, um – tuberkulózní
varius, a, um – různý, rozmanitý
vēnōsus, a, um – žilní, žilnatý
vērus, a, um – pravý, správný

6 Substantiva 3. deklinace

6.1 Substantiva 3. deklinace - úvod

Podle **3. deklinace** se skloňují substantiva, která mají **v genitivu singuláru** koncovku **–is. Nominativ singuláru** má **různá zakončení**, podle tohoto pádu tedy substantiva do 3. deklinace zařadit nemůžeme.
Mezi substantivy **3. deklinace** jsou **feminina, maskulina i neutra**, nelze říci, že by nějaký rod převažoval.
U **substantiv 3. deklinace se** na rozdíl od 1. a 2. deklinace **kmen** většinou **od tvaru nominativu singuláru liší**. Je proto důležité se naučit oba tvary! Při zapamatování kmene nám často pomůže čeština. Latinská slova totiž většinou přecházela do jiných jazyků prostřednictvím kmene, nikoli genitivu singuláru.

Např.: regiō – kraj, krajina, gen. sg. regiōnis, kmen je regiōn-, proto říkáme regionální, ne regiální.
dēns – zub, gen. sg. dentis, kmen je dent-, proto říkáme dentální, ne densální.
lēx – zákon, gen. sg. legis, kmen je leg-, proto říkáme legislativa, ne lexislativa.

6.2 Pravidelná substantiva 3. deklinace – maskulina a feminina

Jako **vzor pro pravidelná maskulina a feminina 3. deklinace** použijeme slova **pulmō, ōnis m. – plíce**.

Odtržením koncovky genitivu singuláru získáme kmen, k němuž přidáváme u **substantiv 3. deklinace** tyto **koncovky**:

Singulár	Plurál
1. různé koncovky 2. – is 3. – ī 4. – em 5. – 1. 6. – e	1. – ēs 2. – um 3. – ibus 4. – ēs 5. – ēs 6. – ibus

Slovo pulmō se tedy skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. pulmō 2. pulmōnis 3. pulmōnī 4. pulmōn**em** 6. pulmōne	1. pulmōn**ēs** 2. pulmōnum 3. pulmōnibus 4. pulmōn**ēs** 6. pulmōnibus

Feminina 3. deklinace se skloňují stejně jako maskulina
Slovo cartilāgō, inis f. – chrupavka se skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. cartilāgō 2. cartilāginis 3. cartilāginī 4. cartilāginem 6. cartilāgine	1. cartilāginēs 2. cartilāginum 3. cartilāginibus 4. cartilāginēs 6. cartilāginibus

6.3 Pravidelná substantiva 3. deklinace – neutra

Neutra 3. deklinace se skloňují **stejně jako maskulina a feminina**, řídí se však **pravidly platnými pro všechna neutra všech deklinací**. Nominativ, akuzativ a vokativ singuláru má stejný tvar, v nominativu, akuzativu a vokativu plurálu je koncovka -a.

Slovo corpus, oris n. – tělo se skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. corpus 2. corporis 3. corporī 4. corpus 6. corpore	1. corpora 2. corporum 3. corporibus 4. corpora 6. corporibus

Rozdíly mezi skloňováním maskulin a feminin 3. deklinace a neuter 3. deklinace ukazuje následující tabulka. Zvýrazněny jsou odlišné koncovky (kromě nominativu singuláru):

Singulár	Plurál
1. pulmō - corpus 2. pulmōnis – corporis 3. pulmōnī – corporī 4. pulmōn**em** x corp**us** 6. pulmōne – corpore	1. pulmōn**ēs** x corpor**a** 2. pulmōnum – corporum 3. pulmōnibus – corporibus 4. pulmōn**ēs** x corpor**a** 6. pulmōnibus – corporibus

6.4 Stejnoslabičná substantiva

Substantiva 3. deklinace, která mají **v nominativu i genitivu singuláru stejný počet slabik**, se nazývají **stejnoslabičná**. Často končí v nominativu singuláru na -is a mají stejný tvar v nominativu i genitivu singuláru. Skloňují se stejně jako ostatní substantiva 3. deklinace, pouze **v genitivu plurálu** mají koncovku **-ium**.

Slovo pelvis, is f. – pánev se skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. pelvis 2. pelvis 3. pelvī 4. pelvem 6. pelve	1. pelvēs 2. pelv**ium** 3. pelvibus 4. pelvēs 6. pelvibus

6.5 Substantiva typu dens, dentis

Substantiva 3. deklinace, jejichž **kmen končí na dvě souhlásky**, se skloňují pravidelně podle 3. deklinace, pouze **v genitivu plurálu** mají koncovku **-ium**.

Slovo dēns, tis m. – zub se skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. dēns 2. dentis 3. dentī 4. dentem 6. dente	1. dentēs 2. dent**ium** 3. dentibus 4. dentēs 6. dentibus

6.6 Nepravidelná neutra 3. deklinace

Neutra 3. deklinace zakončená **v nominativu singuláru na -e, -al nebo -ar**, mají tyto odlišnosti: **v ablativu singuláru** je koncovka **-ī, nominativ, akuzativ a vokativ plurálu** končí na **-ia**, **genitiv plurálu** na **-ium**.

Rozdíl mezi skloňováním pravidelných neuter 3. deklinace a neuter na -e, -al, -ar ukazuje následující tabulka. Zvýrazněné jsou odlišné koncovky (kromě nominativu a akuzativu singuláru).

Singulár	Plurál
1. corpus – animal 2. corporis – animālis 3. corporī – animālī 4. corpus – animal 6. corpor**e** x animāl**ī**	1. corpor**a** x animāl**ia** 2. corpor**um** x animāl**ium** 3. coroporibus – animālibus 4. corpor**a** x animāl**ia** 6. corporibus x animālibus

6.7 Substantiva typu tussis

Některá stejnoslabičná substantiva 3. deklinace mají v **akuzativu singuláru** koncovku **-im**, v **ablativu singuláru** koncovku **-ī**. Pokud tvoří plurál, mají **v genitivu plurálu** koncovku **-ium**, jako všechna stejnoslabičná substantiva 3. deklinace. Jinak se skloňují pravidelně.
Z lékařských výrazů jsou to např. tato slova:
febris, is f. – horečka
tussis, is f. – kašel
sitis, is f. – žízeň

Singulár	Plurál
1. febris 2. febris 3. febrī 4. febr**im** 6. febr**ī**	1. febrēs 2. febr**ium** 3. febribus 4. febrēs 6. febribus

6.8 Základní slovíčka 3. deklinace

abductor, ōris m. – odtahovač (sval)
ablātiō, ōnis f. – odnětí
ablātiō placentae – odloučení placenty
accelerātiō, ōnis f. – zrychlení
adductor, ōris m. – přitahovač (sval)
āēr, āēris m. – vzduch
aetās, ātis f. – věk
ampūtātiō, ōnis f. – amputace
anamnēsis, is f. – anamnéza
animal, ālis n. – živočich
apex, apicis m. – hrot, vrchol
appendix, icis f. – přívěsek
articulātiō, ōnis f. – kloub
auris, is f. – ucho
auscultātiō, ōnis f. – vyšetření poslechem
canālis, is m. – kanál, trubice, průchod

caput, itis n. – hlava
carcinōma, atis n. – rakovina, karcinom
cartilāgō, inis f. – chrupavka
cavitās, ātis f. – dutina
circulātiō, ōnis f. – oběh, cirkulace
contractiō, ōnis f. – smršťování, stáhnutí
cor, cordis n. – srdce
corpus, oris n. – tělo
crūs, ūris n. – bérec
cūrātiō, ōnis f. – ošetřování, léčení
dēformitās, ātis f. – znetvoření, deformita
dēns, dentis m. – zub
dislocātiō, ōnis f. – posunutí, přemístění, dislokace
dolor, ōris m. – bolest
dosis, is f. – dávka
dysfūnctiō, ōnis f. – porušená činnost, dysfunkce
exāminātiō, ōnis f. – vyšetřování
exspīrātiō, ōnis f. – vydechování
febris, is f. – horečka
femur, oris n. – stehenní kost
fīnis, is m. – konec
flexor, ōris m. – ohybač (sval)
forāmen, āminis n. – otvor
forceps, cipis m. f. – kleště
fragilitās, ātis f. – křehkost, lomivost
fūnctiō, ōnis f. – funkce
gastrītis, ītidis f. – zánět žaludku
graviditās, ātis f. – těhotenství
homō, inis m. – člověk
hypertēnsiō, ōnis f. – vysoký tlak, hypertense
īlia, ium – slabiny
immūnitās,ātis f. – imunita
īnfectiō, ōnis f. – infekce
inflammātiō, ōnis f. – zánět
iniectiō, ōnis f. – injekce
inspīrātiō, ōnis f. – vdechování
interruptiō, ōnis f. – přerušení, interupce
lac, tis n. – mléko
laesiō, ōnis f. – poškození
lapis, lapidis m. – kámen
latus, eris n. – bok, strana
levātor, oris m. – zdvihač (sval)
lēx, lēgis f. – zákon
lēge artis – podle předpisu, dosl. podle pravidel umění, řemesla
liquor, ōris m. – tekutina
luxātiō, ōnis f. – vymknutí, vykloubení, luxace
malformātiō, ōnis f. - znetvoření
māter, tris f. – matka
mēnsis, is m. – měsíc

mors, tis f. – smrt
nephrītis, ītidis f. – zánět ledvin
obēsitās, ātis f. – obezita
operātiō, ōnis f. – operace
oppositiō, ōnis f. – opačná poloha, poloha proti něčemu
ōs, ōris n. – ústa
os, ossis n. – kost
palpātiō, ōnis f. – vyšetřování pohmatem
pariēs, etis f. – stěna
pars, tis f. – část, díl
pectus, oris n. – hruď, hrudník, prsa
pelvis, is f. – pánev
percussiō, ōnis f. – poklep, vyšetřování poklepem
pēs, pedis m. – noha
positiō, ōnis f. – poloha, pozice
pulmō, ōnis m. – plíce
pūs, pūris n. – hnis
rādīx, īcis f. – kořen
rēn, rēnis m. – ledvina
respīrātiō, ōnis f. – dýchání
respīrātor, ōris m. – dýchací přístroj
rubor, ōris m. – zčervenání, zarudnutí
sānātiō, ōnis f. – vyléčení
sanguis,inis m. – krev
sectiō, ōnis f. – řez, sekce
senectūs, ūtis f. – stáří
sitis, is f. – žízeň
suspīciō, ōnis f. – podezření
tempus, oris n. – čas, doba
tempora, um n. – spánky, skráně
thōrāx, ācis m. – hrudník
trānsfūsiō, ōnis f. – transfúze
tūber, eris n. – hrbol, výběžek
tumor, ōris m. – nádor, zduření
tussis, is f. – kašel
ulcus, eris n. – vřed
ūrocystis, is f. – močový měchýř
valētūdō, inis f. – zdraví
vās, vāsis n. – céva
vulnus, eris n. – rána, poranění

7 Adjektiva 3. deklinace

7.1 Úvod do adjektiv 3. deklinace

Adjektiva 3. deklinace mohou být jednovýchodná, dvojvýchodná i trojvýchodná. **Trojvýchodná** končí v **nominativu singuláru** vždy na **-er, -is, -e, dvojvýchodná** na **-is, e, jednovýchodná** mají v nominativu singuláru **různé koncovky.**

Tvar zakončený na -is je **vždy zároveň genitivem singuláru** společným **pro všechny rody.** Máme-li např. trojvýchodné adjektivum celer, celeris, celere – rychlý, bude znít genitiv singuláru u každého rodu celeris. U dvojvýchodného adjektiva brevis, e – krátký, bude genitiv singuláru všech tří rodů brevis.

Stejně jako u všech ostatních substantiv a adjektiv vytvoříme odtržením koncovky -is od genitivu singuláru kmen slova. K němu pak při skloňování přidáváme koncovky 3. deklinace s těmito výjimkami:
Ablativ singuláru má u adjektiv 3. deklinace koncovku **-ī**
Genitiv plurálu má u adjektiv 3. deklinace koncovku **-ium**
Nominativ, akuzativ a vokativ plurálu neuter má u adjektiv 3. deklinace koncovku **-ia**.

Adjektiva 3. deklinace v neutru mají zcela totožné skloňování se substantivy zakončenými na -e, -al, -ar.

7.2 Trojvýchodná adjektiva

Trojvýchodná adjektiva mají **v nominativu singuláru pro každý rod jiný tvar**.
ācer, ācris, ācre – ostrý, prudký
dolor ācer – ostrá bolest
febris ācris – prudká horečka
īnstrūmentum ācre – ostrý nástroj

Spojení dolor ācer se tedy skloňuje takto (barevně označené jsou rozdílné koncovky substantiv a adjektiv 3. deklinace):

Singulár	Plurál
1. dolor ācer	1. dolōrēs ācrēs
2. dolōris ācris	2. dolōr**um** ācr**ium**
3. dolōrī ācrī	3. dolōribus ācribus
4. dolōrem ācrem	4. dolōrēs ācrēs
6. dolōr**e** ācr**ī**	6. dolōribus ācribus

Stejným způsobem se skloňuje spojení febris ācris (febris má některé koncovky nepravidelné a navíc patří ke stejnoslabičným substantivům, proto zde rozdíly nejsou označeny):

Singulár	Plurál
1. febris ācris	1. febrēs ācrēs
2. febris ācris	2. febrium ācrium
3. febrī ācrī	3. febribus ācribus
4. febrim ācrem	4. febrēs ācrēs
6. febrī ācrī	6. febribus ācribus

Ācre je tvar pro neutra, skloňuje se proto stejně jako ostatní adjektiva 3. deklinace, dodržuje však pravidla platná pro všechna neutra: nominativ a akuzativ mají stejný tvar, nominativ a akuzativ plurálu končí na -a, resp. -ia.

Na spojení īnstrūmentum ācre si navíc připomeňme, že adjektiva nemají žádný vliv na deklinaci substantiva. Pokud tedy spojujeme např. substantivum 2. deklinace s adjektivem 3. deklinace, bude se každé slovo skloňovat podle své deklinace. **Adjektiva a substantiva se musí shodovat v rodě, čísle a pádě, ale deklinace, a tudíž pádová koncovka může být různá.**

Singulár	Plurál
1. īnstrūmentum ācre 2. īnstrūmentī ācris 3. īnstrūmentō ācrī 4. īnstrūmentum ācre 6. īnstrūmentō ācrī	1. īnstrūmenta ācria 2. īnstrūmentōrum ācrium 3. īnstrūmentīs ācribus 4. īnstrūmenta ācria 6. īnstrūmentīs ācribus

7.3 Dvojvýchodná adjektiva

Dvojvýchodná adjektiva mají **v nominativu singuláru dva tvary**: **první** pro **maskulina a feminina, druhý** pro **neutra**
omnis, e – každý, všechen
omnis homō – každý člověk
omnis fēmina – každá žena
omne corpus – každé tělo

Celé skloňování přináší následující tabulka. Barevně jsou označené ty koncovky adjektiva, v nichž se liší neutra od maskulin a feminin:

Singulár	Plurál
1. omn**is** homō, fēmina x omn**e** corpus 2. omnis hominis, fēminae, corporis 3. omnī hominī, fēminae, corporī 4. omn**em** hominem, fēminam x omn**e** corpus 6. omnī homine, fēminā, corpore	1. omn**ēs** hominēs, fēminae x omni**a** corpora 2. omnium hominum, fēmināru m, corporum 3. omnibus hominibus, fēminīs, corporibus 4. omn**ēs** hominēs, fēminās x omni**a** corpora 6. omnibus hominibus, fēminīs, corporibus

Dvojvýchodná adjektiva 3. deklinace jsou v lékařské terminologii nejpočetnější. Velmi často se tvoří od kmene substantiv pomocí přípon -ālis, -āle, event. -āris, -āre:
frōns – čelo, frontālis, e – čelní
pulmō – plíce, pulmōnālis, e – plicní
crānium – lebka, crāniālis, e – lebeční

Některé výrazy používané v lékařské terminologii jsou vlastně **komparativem (druhým stupněm) adjektiv**. Jde o **dvojvýchodná adjektiva 3. deklinace**, která mají v **nominativu**

singuláru dva tvary, první, zakončený na **-ior**, pro **maskulina a feminina**, druhý, zakončený na **-ius**, pro **neutra**:
maior, maius – větší
dolor maior – větší bolest
vertebra maior – větší obratel
cor maius – větší srdce

Genitiv singuláru, společný pro všechny rody, se u těchto adjektiv tvoří **od prvního tvaru prodloužením samohlásky a přidáním koncovky -is**:
Maior, maius – gen. sg. maiōris.

Odtržením koncovky vznikne kmen, k němuž se u těchto adjektiv přidávají **koncovky pravidelných substantiv 3. deklinace**. V **ablativu singuláru** proto mají koncovku **-e**, v **genitivu plurálu -um**, v **nominativu, akuzativu a vokativu neuter -a**.

Singulár	Plurál
1. maior, maius 2. maiōris 3. maiōrī 4. maiōrem, maius 6. maiōre	1. maiōrēs, maiōra 2. maiōrum 3. maiōribus 4. maiōrēs, maiōra 6. maiōribus

Srovnání skloňování pravidelných dvojvýchodných adjektiv 3. deklinace a komparativů přináší následující tabulka. Odlišné koncovky (s výjimkou nominativu singuláru a akuzativu singuláru neutra) jsou vyznačeny barevně:

Singulár	Plurál
1. maior, maius - brevis, e 2. maiōris - brevis 3. maiōrī - brevī 4. maiōrem, maius - brevem, breve 6. maiōre x brevī	1. maiōrēs, maiōra x brevēs, brevia 2. maiōrum x brevium 3. maiōribus - brevibus 4. maiōrēs, maiōra x brevēs, brevia 6. maiōribus - brevibus

7.4 Jednovýchodná adjektiva

Jednovýchodná adjektiva mají **v nominativu singuláru stejný tvar pro všechny tři rody**. Druhý tvar uváděný ve slovníkovém zápisu je genitiv singuláru.

intermittēns, entis – přerušovaný, střídavý
dolor intermittēns – přerušovaná bolest
febris intermittēns – přerušovaná horečka
asthma intermittēns – intermitentní astma

Celé skloňování přináší následující tabulka. Protože maskulina a feminina mají stejné koncovky, uvádíme jen spojení dolor intermittēns, a pouze v pádech, kde se neutra od

maskulin a feminin liší, také neutrum (asthma). Odlišné koncovky adjektiv jsou barevně označeny:

Singulár	Plurál
1. dolor intermittēns 2. dolōris intermittentis 3. dolōrī intermittentī 4. dolōrem intermittent**em** x asthma intermittē**ns** 6. dolōre intermittentī	1. dolōrēs intermittent**ēs** x (asthmata) intermittenti**a** 2. dolōrum intermittentium 3. dolōribus intermittentibus 4. dolōrēs intermittent**ēs** x (asthmata) intermittenti**a** 6. dolōribus intermittentibus

7.5 Nahrazování adjektiv přívlastkem neshodným

Mnohá adjektiva, která vyjadřují **přivlastňovací vztah**, lze v latině vyjádřit pomocí **přívlastku neshodného**, tedy **dvou na sobě závislých substantiv**. Zatímco adjektivum se musí shodovat se substantivem v rodě, čísle a pádě, u přívlastku neshodného to, stejně jako v češtině, neplatí:
dutina lebeční, cavitās crāniālis (nominativ singuláru) x dutina lebky, cavitās crāniī (první substantivum v nominativu singuláru, druhé v genitivu singuláru).

Při spojování s předložkami nebo obecně **při převádění do jiných pádů** je proto třeba si uvědomit, jestli se jedná o **přívlastek shodný (substantivum + adjektivum)** nebo **přívlastek neshodný (substantivum + substantivum)**. U přívlastku neshodného si musíme dát pozor na to, které ze substantiv se vztahuje k předložce, které k prvnímu substantivu, a podle toho použít správný pád.

Přívlastek shodný: v dutině lebeční, in cavitāte crāniālī. **Substantivum i adjektivum** jsou **ve stejném pádě. Pád substantiva** je určen **předložkou**, což je v tomto případě v obou jazycích ablativ, **adjektivum** musí být **ve stejném pádě jako substantivum**.

Přívlastek neshodný: v dutině lebky, in cavitāte crāniī. **Pád prvního substantiva** je určen **předložkou**, v tomto případě v obou jazycích opět ablativem, **pád druhého substantiva závisí na vztahu k prvnímu substantivu**: v dutině "čeho", lebky, v obou jazycích je genitiv singuláru.

Podobně: do dutiny lebeční, in cavitātem crāniālem x do dutiny lebky, in cavitātem crāniī.
Latina někdy spíše použije přívlastek neshodný i tam, kde čeština dává přednost shodnému:
oční bulva x bulbus oculī (doslova bulva oka)
blízko oční bulvy x prope bulbum oculī (doslova blízko bulvy oka)
v oční bulvě x in bulbō oculī (doslova v bulvě oka).

7.6 Základní adjektiva 3. deklinace

abdominālis, e – břišní
abdūcēns, entis – odvádějící
abnormālis, e – nenormální

ācer, ācris, ācre – ostrý, prudký
adiuvāns, antis – pomáhající, zesilující
aequālis, e – stejný, rovnocenný
afferēns, entis – přinášející, přívodný, přivádějící
ascendēns, entis – vzestupný, vzestupující
biceps, bicipitis – dvojhlavý
brevis, e - krátký
bronchiālis, e – průduškový
capitālis, e – hlavový
cardinālis, e – základní, hlavní
celer, celeris, celere – rychlý
cerebrospīnālis, e – mozkomíšní
cervicālis, e – krční
clāviculāris, e – klíční
commūnis, e – společný, obecný
crāniālis, e – lebeční
dēscendēns, entis – sestupující, sestupný
difficilis, e – obtížný
duplex, icis – dvojitý, zdvojený
efferēns, entis – odvádějící, odvodný, vývodný
exterior, ius – vnější
facilis, e – snadný
febrilis, e – horečnatý
flūctuāns, antis – volný, pohyblivý
fragilis, e – křehký
frequēns, entis – častý, rychlý
frontālis, e – čelní
immōbilis, e – nepohyblivý
īnferior, ius – nižší, dolní
inguinālis, e – tříselný, slabinový
inoperābilis, e – neoperovatelný
insānābilis, e – nevyléčitelný
interior, ius – vnitřní
intermittēns – přerušovaný, střídavý
intrāmusculāris, e – nitrosvalový, do svalu
latēns, entis – skrytý, latentní
laxāns, antis – projímavý
lētālis, e – smrtelný
lumbālis, e – bederní
maior, maius – větší
medullāris, e – dřeňový
melior, melius – lepší
minor, minus – menší
mollis, e – měkký, jemný
nātūrālis, e – přirozený
occipitālis, e – týlní
omnis, e – všechen
oppōnēns, entis – protilehý, protistojící
pār, paris – stejný

pectorālis, e – hrudní, prsní
peior, peius – horší
permanēns, entis – stálý, trvalý
persistēns, entis – přetrvávající
posterior, ius – pozdější
praecox, cocis – předčasný
praesēns, entis – přítomný
prior, ius – přednější
pulmōnālis, e – plicní
recēns, entis – čerstvý, silný
recurrēns, entis - zpětný, návratný
rēnālis, e – ledvinový
sacrālis, e – křížový
simplex, icis – jednoduchý, obyčejný
sternālis, e – hrudní
spīnālis, e – páteřní, míšní
superior, ius - horní
teres, etis – oblý, hladký
triceps, cipitis – trojhlavý (sval)
triplex, icis – trojitý
ulterior, ius – zadní
ūrogenitālis, e – močopohlavní
ūtilis, e – užitečný, prospěšný

8 Substantiva 4. a 5. deklinace

8.1 Substantiva 4. deklinace

Podle **4. deklinace** se skloňují substantiva, která mají **v genitivu singuláru** koncovku **–ūs**. Jsou to převážně maskulina nebo neutra, výjimečně feminina. **Maskulina a feminina** mají **v nominativu singuláru** koncovku **-us**, neutra **-ū**. Charakteristickou samohláskou pro 4. deklinaci je -u.

Je třeba dát si pozor na možnou záměnu se substantivy 2. deklinace a některými neutry 3. deklinace, která končí v nominativu singuláru také na -us. Rozhodující je genitiv singuláru, -ī pro 2. deklinaci, -is pro 3. deklinaci, -ūs pro 4. deklinaci.
Jako **vzor pro maskulina a feminina 4. deklinace** použijeme slova **status, ūs m. – stav.**

Odtržením koncovky genitivu singuláru získáme kmen, k němuž přidáváme **u substantiv 4. deklinace** (resp. maskulin a feminin) tyto **koncovky**:

Singulár	Plurál
1. – us 2. – ūs 3. – uī 4. – um 5. – us 6. – ū	1. – ūs 2. – uum 3. – ibus 4. – ūs 5. – ūs 6. – ibus

Slovo manus se tedy skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. status 2. statūs 3. statuī 4. statum 6. statū	1. statūs 2. statuum 3. statibus 4. statūs 6. statibus

Neutra 4. deklinace mají **v dativu singuláru** koncovku **-ū**. Jinak se skloňují stejně jako maskulina a feminina, řídí se však **pravidly platnými pro všechna neutra všech deklinací**. Nominativ, akuzativ a vokativ singuláru má stejný tvar, v nominativu, akuzativu a vokativu plurálu je koncovka -a.

Jako **vzor pro neutra 4. deklinace** použijeme slovo **genū, ūs n. – koleno**, které se skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. genū 2. genūs 3. genū 4. genū 6. genū	1. genua 2. genuum 3. genibus 4. genua 6. genibus

8.2 Substantiva 5. deklinace

Podle **5. deklinace** se skloňují substantiva, která mají **v genitivu singuláru** koncovku **–eī** (substantiva, kde před -ēs předchází souhláska, rēs, reī - věc) nebo **-ēī** (substantiva, kde před -ēs předchází samohláska, diēs, diēī – den). Charakteristickou samohláskou 5. deklinace je -ē nebo -e. Kromě délky této samohlásky se skloňování obou uvedených typů substantiv nijak neliší.
Všechna substantiva 5. deklinace jsou feminina, s výjimkou slova diēs – den, které je ve fyzikálním významu (24 hodin) maskulinum (diēs longus – dlouhý den), ve významu lhůta femininum (diēs certa – určitý den).
Jako **vzor pro substantiva 5. deklinace** použijeme slova **rēs, reī f. – věc.**

Odtržením koncovky genitivu singuláru získáme kmen, k němuž **u substantiv 5. deklinace** přidáváme **tyto koncovky**

Singulár	Plurál
1. – ēs 2. – eī, (ēī) 3. – eī, (ēī)	1. – ēs 2. – ērum 3. – ēbus

4. – em 5. – ēs 6. – ē	4. – ēs 5. – ēs 6. – ēbus

Slovo rēs se tedy skloňuje takto:

Singulár	Plurál
1. rēs 2. reī 3. reī 4. rem 6. rē	1. rēs 2. rērum 3. rēbus 4. rēs 6. rēbus

8.3 Základní substantiva 4. a 5. deklinace

abortus, ūs m. – potrat
abscessus, ūs m. – hlíza, absces
audītus, ūs m. – sluch
cariēs, ēī f. – kaz
collāpsus, ūs m. – zhroucení, kolaps
cursus. ūs m. – běh, průběh
dēcubitus, ūs m. – proleženina
dēfectus, ūs m. – vada, porucha
diēs, ēī m. – den
ductus, ūs m. – vývod, průduch, průchod
exitus, ūs m. – zánik, smrt
faciēs, ēī f. – tvář, obličej, plocha, strana
genū, ūs n. – koleno
gustus, ūs m. – chuť
īnfarctus, ūs m. – infarkt
manus, ūs f. – ruka
olfactus, ūs m. – čich
partus, ūs m. – porod
pulsus, ūs m. – tep, puls
rēs, reī f. – věc
scabiēs, ēī f. – svrab
sēnsus, ūs m. – smysl
speciēs, ēī f. – druh, vzhled
spīritus, ūs m. – duch, dech, líh
status, ūs m. – stav
tāctus, ūs m. – hmat
vīsus, ūs m. – zrak

9 Číslovky

9.1 Skloňování řadových číslovek

Latinské řadové číslovky od 1 do 10 jsou tyto:
prīmus, a, um
secundus, a, um
tertius, a, um
quārtus, a, um
quīntus, a, um
sextus, a, um
septimus, a, um
octāvus, a, um
nōnus, a, um
decimus, a, um

Latinské **řadové číslovky** se skloňují jako **adjektiva podle 1. a 2. deklinace. První tvar** číslovky patří k **maskulinům** a **skloňuje se jako maskulina 2. deklinace**:
dēns prīmus – první zub
Druhý tvar číslovky patří k **femininům** a skloňuje se podle **1. deklinace**:
costa prīma – první žebro
Třetí tvar číslovky patří k **neutrům** a skloňuje se jako **neutra 2. deklinace**:
signum prīmum – první příznak

Stejně jako adjektiva i řadové číslovky se musí s příslušným substantivem shodovat v rodě, pádě a čísle, deklinace může být rozdílná:

1. costa prīma 2. costae prīmae 3. costae prīmae 4. costam prīmam 6. costā prīmā atd.	1. dēns prīmus 2. dentis prīmī 3. dentī prīmō 4. dentem prīmum 6. dente prīmō atd.

U neuter platí stejná pravidla jako u všech neuter všech deklinací. Nominativ a akuzativ jsou stejné, nominativ a akuzativ plurálu má koncovku -a:
první příznaky – signa prīma

9.2 Úvod do latinských základních číslovek

Základní latinské číslovky 1–10 jsou tyto:
ūnus, a, um
duo, duae, duo
trēs, tria
quattuor
quīnque
sex
septem
octō
novem
decem

Číslovky **1–3** se **skloňují**, **ostatní** jsou **nesklonné**.

Stejně jako řadové i **základní číslovky** jsou v latině chápány jako **adjektiva**. Ačkoliv se tedy od čísla čtyři neskloňují, **substantiva s nimi spojená** jsou **v takovém pádě, jaký vyžaduje vazba**:
quīnque vertebrae – nominativ plurálu x čeština: pět obratlů (genitiv plurálu)
circum quīnque vertebrās – akuzativ plurálu, protože předložka circum se pojí s tímto pádem x čeština: kolem pěti obratlů (číslovka i substantivum jsou v genitivu)
sine quīnque vertebrīs – ablativ plurálu, protože předložka sine se pojí s tímto pádem x čeština: bez pěti obratlů (číslovka i substantivum jsou v genitivu)

9.3 Skloňování číslovek 1-3

Číslovka **ūnus, ūna, ūnum** se skloňuje jako **adjektivum podle 1. a 2. deklinace**. V **genitivu** mají **všechny rody** stejný tvar **ūnīus**, v dativu **ūnī**. Jinak patří tvar **ūnus** k **maskulinům** a skloňuje se jako **maskulina 2. deklinace**, tvar **ūna** k **femininům** a skloňuje se podle **1. deklinace**, tvar **ūnum** k **neutrům** a skloňuje se jako **neutra 2. deklinace**:

1. ūnus mūsculus 2. ūnīus mūsculī 3. ūnī mūsculō 4. ūnum mūsculum 6. ūnō mūsculō	1. ūna costa 2. ūnīus costae 3. ūnī costae 4. ūnam costam 6. ūnā costā	1. ūnum os 2. ūnīus ossis 3. ūnī ossī 4. ūnum os 6. ūnō osse

Číslovka **duo, duae, duo** je v zásadě **trojvýchodným adjektivem**. **První tvar** patří k **maskulinům** (duo mūsculī – dva svaly), **druhý** k **femininům** (duae costae – dvě žebra), **třetí** k **neutrům** (duo ossa – dvě kosti). Ve skloňování **kombinuje koncovky 1., 2. a 3. deklinace**.

1. duo mūsculī 2. duōrum mūsculōrum 3. duōbus mūsculīs 4. duōs mūsculōs 6. duōbus mūsculīs	1. duae costae 2. duārum costārum 3. duābus costīs 4 duās costās 6. duābus costīs	1. duo ossa 2. duōrum ossium 3. duōbus ossibus 4. duo ossa 6. duōbus ossibus

Číslovka **trēs, tria** se skloňuje jako **dvojvýchodné adjektivum 3. deklinace v plurálu**. Tvar trēs je společný pro **maskulina a feminina** (trēs dentēs – tři zuby, trēs costae – tři žebra), tvar **tria** je pro **neutra** (tria ossa – tři kosti).

1. trēs dentēs, costae 2. trium dentium, costārum 3. tribus dentibus, costīs 4. trēs dentēs, costās 6. tribus dentibus, costīs	1. tria ossa 2. trium ossium 3. tribus ossibus 4. tria ossa 6. tribus ossibus

10 Předložky

10.1 Úvod do latinských předložek

Na rozdíl od češtiny, ve které se po předložce můžeme setkat prakticky s jakýmkoli pádem kromě nominativu a vokativu, se **latinské předložky** (až na několik málo výjimek) **pojí** pouze s **akuzativem** nebo s **ablativem**. U každé předložky je tedy nutné se naučit, který z těchto dvou pádů k ní patří, a při spojování latinského substantiva s předložkou si nelze pomáhat češtinou.

Předložkové vazby se totiž v obou jazycích často liší:
bez bolesti (genitiv) x sine dolōre (ablativ)
proti horečce (dativ) x contrā febrim (akuzativ)
po nemoci (ablativ) x post morbum (akuzativ)

10.2 Předložky se 4. pádem

Základní předložky, které se pojí **s akuzativem**, jsou tyto:
ad – k; ad vēnam – k žíle
ante – před; ante rēnem – před ledvinou
apud – u; apud cor – u srdce
circum, circā – okolo; circum digitum – kolem prstu
contrā – proti; contrā tussim – proti kašli
extrā – mimo; extrā uterum – mimo dělohu
infrā – dole, pod; infrā scapulam – pod lopatkou
inter – mezi; inter musculōs – mezi svaly
intrā – v, uvnitř; intrā crānium – uvnitř lebky
per – skrz, přes; per ōs – ústy, orálně
post – po; post operātiōnem – po operaci
prope – blízko; prope ventrīculum – blízko žaludku
propter – kvůli; propter fractūram – kvůli zlomenině
super, suprā – nad, na; super tībiam – nad holenní kostí

10.3 Předložky se 6. pádem

Základní předložky, které se pojí s ablativem, jsou tyto:
ā, ab, abs – od; Tvar **ā** se používá **před souhláskou**, **ab** před **samohláskou**, **abs** před **některými souhláskami**.
ā corde – od srdce, ab oculō – od oka
cum – s; cum sanguine – s krví
dē – o, z (ve směru shora dolů, z povrchu pryč); dē caelō – z nebe (dolů)
ē, ex – z, ze (ve směru zevnitř ven).
ē ventrīculō – ze žaludku, ex uterō – z dělohy
sine – bez; sine rēne – bez ledviny

10.4 Předložky se 4. a 6. pádem

Dvě latinské předložky, **in** – do, v a **sub** – pod, se mohou pojit **s akuzativem i s ablativem**.

Ve spojení **s akuzativem** odpovídají na otázku **kam**.
in vēnam – do žíly
in oculum – do oka
in cor – do srdce
sub scapulam – pod lopatku
sub sternum – pod hrudní kost
sub femur – pod stehenní kost

Ve spojení **s ablativem** odpovídají na otázku **kde**.
in vēnā – v žíle
in oculō – v oku
in corde – v srdci
sub scapulā – pod lopatkou
sub sternō – pod hrudní kostí
sub femore – pod stehenní kostí

11 Základní latinské předpony

Při tvoření slov latina hojně využívá předpony, které pozměňují význam původního slova. Předponami často bývají předložky, existují však i předpony, které samostatně stát nemohou.

11.1 Předpony ad-, a-

Ad označuje **směr k něčemu**. Do češtiny je většinou překládána jako při-.
ad + dūcere (vést, táhnout): addūcere – přivést. Od toho např. adductor – sval přitahovač
ad + vocāre (volat): advocāre – přivolat. Od toho např. adovkát, tj. ten, kdo byl přivolaný pomáhat jedné straně soudu.

Někdy se hláska d v předložce ad přizpůsobuje prvnímu písmenu slova, s nímž se předložka spojuje:
ad + trahere (táhnout): attrahere – přitáhnout. Od toho např. atraktivní – přitažlivý
ad + parāre (připravovat, chystat): apparāre – přichystat. Od toho např. aparát – přístroj
ad + simulāre (napodobit): assimilāre – připodobnit, přizpůsobit. Od toho např. asimilace – přizpůsobení.
ad + celer (rychlý): accelerātiō – zrychlení (akcelerace)
ad + ferre (nést): afferre – přinést, přivést

A označuje **směr od něčeho**. Pokud se spojuje se slovem začínajícím samohláskou, má tvar ab-, také před některým souhláskami se mění na ab nebo abs-.
ā + dūcere (vést, táhnout): abdūcere – odvést, odáhnout. Od toho např. abductor – sval odtahovač.
ā + tenēre (držet): abstinēre – držet se dál od něčeho, zdržovat se něčeho. Od toho např. abstinēntia – zdrženlivost, odříkání.

V některých slovech především řeckého původu označuje **předpona a- nebo an- zápor, opak, nepřítomnost něčeho**. V tomto případě se nejedná o latinskou předložku, ale o řeckou částici, která sama o sobě jako předložka neexistuje, tzv. **alfa prīvātīvum**:
apnoe – zástava dechu
anaemia – chudokrevnost
arytmie – porucha rytmu, nepravidelný rytmus
amnésie – ztráta paměti

11.2 Předpony in-, im-

Předpony in-, im-, mohou, ale nemusí být odvozené z předložek. Pokud jsou **odvozeny z předložek**. Mají význam **do, dovnitř.**
in + dūcere (vést): indūcere – vést dovnitř
in + spīrāre (dýchat): inspīrātiō – vdechnutí, odtud přeneseně inspirace
in + premere (tisknout, mačkat): impressiō – vmáčknutí, vtisknutí, odtud přeneseně dojem

Pokud **přepony in-, im- nejsou odvozené z předložek**, mají význam **ne, bez**, podobně jako alfa prīvātīvum.
in-sānāre (léčit): insānābilis – nevyléčitelný
in-movēre (hýbat): immōbilis – nehybný
in-posse (moci): impotēns – neschopný

11.3 Předpony dē-, ē-

Předpona **dē-** označuje **pohyb shora dolů, z povrchu pryč nebo změnu stavu k horšímu**.
dē + scandere (stoupat): dēscendere – sestupovat, dēscēnsus – sestup
dē + tergēre (otírat, čistit): dētergēre – stírat
dē + formāre (utvářet, tvořit): dēformātiō – znetvoření

Předpona **ē-, ex** označuje **směr zevnitř ven**.
ē + trahere (táhnout): extrahere – vytáhnout, odtud extrakce – vytržení (zubu), extrakt – výtažek
ē + humāre (pohřbít, od humus – půda, země): exhumāre – exhumovat
ē + premere (tisknout, tlačit): exprimere – vytlačit, vymačkat, přeneseně vyjádřit, odtud exprese apod.

11.4 Předpony odvozené od předložek cum, sub a super

Cum se **ve funkci předpony** mění na **col-, com-, con-, cor-** apod. Tyto předpony mají stejně jako původní předložka význam **s, se, vyjadřují spojení**.
cum + lābī (sunout se, padat): collāpsus – zhroucení
cum + pōnere (odkládat, pokládat): compōnere – složit, compositiō – složení, skladba
cum + trahere (táhnout): contrahere – stáhnout, contrāctiō – stažení, kontrakce
cum + regere (vládnout, řídit): corrigere – seřídit, srovnat, opravit

Sub ve funkci předpony znamená stejně jako původní předložka **pod, dole, zespod. Jako předpona se** sub **někdy mění na suf-, sup-** apod.
sub + alimentātiō (výživa): subalimentātiō – podvýživa

sub + cutãneus (kožní, od cutis – kůže): subcutãneus – podkožní
sub + premere (tlačit, tisknout): supprimere – potlačit, suppressiō – potlačení
sub + fundere (lít): suffūsiō – podlitina

Předpony **super-, suprā-** znamenají **nad, event. velmi**
suprā + rēnālis (ledvinový): suprārēnālis – nadledvinový
super + acūtus (prudký): superacūtus – velmi prudký

11.5 Předpony inter-, infra-, intra-

Předpona **inter-** znamená stejně jako původní předložka **mezi**:
inter + os (kost): interosseus – mezikostní

Předpona **īnfrā-** znamená stejně jako původní předložka **pod**:
īnfrā + scapula (lopatka): īnfrāscapulāris – podlopatkový

Předpona **intrā-** znamená stejně jako původní předložka **uvnitř, dovnitř**:
intrā + mūsculus (sval): intrāmūsculāris – nitrosvalový, do svalu
intrā + vēna (žíla): intrāvēnōsus – nitrožilní, do žíly

12 Základní řecké termíny

Řečtina hraje v lékařské terminologii minimálně stejnou roli jako latina. Proto je důležité znát alespoň některé základní termíny.

12.1 Vybrané řecké předpony a přípony

Předpony:
anti, ant – proti, opačný účinek: antidotum – protijed, antipyreticum – prostředek proti horečce
dys – porucha, obtíž: dyspnoe – obtížné dýchání, dystrophia – porucha výživy, dysfunkce – špatná funkce
ec, ecto – ven, vnější: ectomia – vynětí, ectoderma – zevní zárodečný list
endo – v, uvnitři, vnitřní: endoderma – vnitřní zárodečný list, endocardium – srdeční nitroblána
eu – dobrý: eupnoe – dobré, snadné dýchání
hyper – nad, přes míru: hypertonia – zvýšený tlak, hypertrophia – zbytnění
hypo - dole, pod, pod míru: hypotonia – snížený tlak, hypotrophia – podvýživa
peri – okolo, kolem: pericardium – osrdečník, peritonéum – pobřišnice, periosseum – okostnice
syn, sym – s, spolu, dohromady: symbiōsis – soužití

Přípony:
-itis, gen. itidis obvykle označuje zánětlivé onemocnění. Do češtiny tato slova přešla z kmene, který se, stejně jako v latině, tvoří odtržením koncovky genitivu singuláru. To je v tomto případě -is, kmen tedy končí na -itid. V české lékařské terminologii proto názvy těchto nemocí získaly koncovku -itida: hepatitis – hepatitida, zánět jater, bronchitis – bronchitida, zánět průdušek, nefritis – nefritida, zánět ledvin

-óma, gen. - ómatis – obvykle označuje nádor: adénōma – nádor ze žlázové výstelky, osteóma – nádor z kostní tkáně
-ósis – označuje nezánětlivé onemocnění nebo nadbytek něčeho: nephrósis – nezánětlivé onemocnění ledvin.

12.2 Základní řecké lékařské termíny

algos – bolest (předpona an + algos – analegtika, léky proti bolesti)
arthron – kloub (arthron + přípona -itis – artritida, zánětlivé onemocnění kloubů)
bradys – pomalý (bradys + kardia, srdce – bradykardie, zpomalený srdeční tep)
derma – kůže (derma + logos, věda – dermatologie, obor zabývající se kůží)
gastér – žaludek (gastér + přípona -itis – gastritida, zánětlivé onemocnění žaludku)
haima – krev (haima + logos, věda – hematologie, nauka o krvi)
hémi – polovina (hémi + sfaira, koule – hemisféra, polokoule)
hépar (gen. hépatos) – játra (hépar + přípona -itis – hepatitis, zánětlivé onemocnění jater, žloutenka)
hysterá nebo métra – děloha (hysterá + ectomia, vyříznutí – odstranění dělohy)
kardia – srdce (peri + kardia, srdce – pericardium, osrdečník)
kefalé – hlava (en – v + kefalé, hlava – encephalos, to, co je v hlavě, tj. mozek)
makros – veliký (makros + glossa, jazyk – makroglosie, chorobné zvětšení jazyka)
mikros – malý (mikros + skopeó, dívám se – mikroskop)
monos – samojediný
nefros – ledvina
odús (gen. odontos) – zub (peri, kolem + odús – periodontium, ozubice)
osteon - kost (peri, okolo + osteon – periosteum, okostice)
pathos – nemoc
pneumón – plíce
polys – mnohý
sóma – tělo
stoma – ústa
stomachos – žaludek
tachys – rychlý (tachys + kardia – tachykardie, zrychlený srdeční tep)
thórax – hrudník (pneuma, vzduch + thórax – pneumothorax, vzduch v dutině hrudní)
tomé – řez (ec, ven + tomé – ectomia, vyříznutí, vynětí)
trauma – rána, zranění
úron – moč